

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ

Під глобалізацією розуміють процеси всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. У широкому розумінні це – сукупність перетворень планетарного масштабу, таких, що стосуються всієї Землі. Процеси глобалізації впливають на бізнес та зайнятість, економіку, соціокультурні ресурси та на природне довкілля. Основними наслідками глобалізації є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн.

Слід розрізняти поняття „глобалізація” і „глобалізм”. Глобалізація є загальним шляхом усього людства, а не тільки розвинених країн. Глобалізм визначає стратегію і тактику поведінки у міжнародних відносинах саме розвинених країн. Міждисциплінарний напрям наукових досліджень цих процесів називають глобалістикою. Аналіз праць вітчизняних та зарубіжних учених дає змогу умовно виокремити у глобалістиці за критерієм спрямування теоретичних і практичних рішень, праці економічного, культурного, геополітичного, соціологічного, екологічного, політологічного характерів. Вони визначають специфічні наукові підходи розробки проблем глобалізації.

Дослідники сфери економічних відносин розглядають глобалізацію переважно як черговий етап розвитку світового господарства, трансформації національних і світової економічних систем, логічне продовження модернізації, інтернаціоналізації, інтеграції тощо. Глобалізація у сфері економіки є найважливішою складовою сучасних трансформаційних процесів і здійснюється у вигляді послідовної лібералізації. Глобалізація фактично не має ефективних важелів управління, у тому числі в сфері економіки. Вона не призводить до відмирання національних держав, повної втрати суверенітету. Тенденція світового розвитку потребує трансформації функцій національних держав з метою підвищення їхньої економічної ефективності. Глобалізація не поширюється на ті народи, території та індустрії, що не становлять для неї цінності, але її вплив відчутний скрізь, оскільки світові фінансові ринки є взаємозалежними.

Геополітичний вимір розгляду та аналізу глобалізаційних процесів передбачає вивчення території країни, розмірів її кордонів, їхньої природної

або штучної рухливості. Засновники даного підходу розглядають це як принциповий і значущий політичний ресурс, який повинен забезпечити державі розвиток і життєвий успіх. Значення геополітичного підходу полягає, насамперед, у спробі пов'язати розвиток глобалізаційного процесу та визначення власного місця в ньому з певними особливостями території та географічним розташуванням держав, конфігурацією співвідношення політичних сил у світовій геополітичній архітектурі, актуалізацією сфери міжнародних відносин у системі глобальних зв'язків.

Глобалізація є центральним поняттям у площині розгляду соціальних змін, які спостерігаються в економічній та політичній системах, культурі національно-етнічних спільнот. Глобалізація соціологічною наукою нині визначається як процес, творцем якого виступає усе людство, населення всієї планети.

Умови та причини виникнення глобальних екологічних проблем, наслідки їх локальних та регіональних проявів, форми участі держав у реалізації екополітики та процеси, пов'язані із забезпеченням її ефективності, досліджуються прибічниками екологічного підходу. Певним підсумком напрацювань глобальної екологічної проблематики, відповідно людства на глобальні екологічні виклики є концепція сталого розвитку, ухвалена на конференції ООН з питань навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.).

Політологи пов'язують глобалізацію з утвердженням нового світового порядку, який розуміють або як світ без гегемонії, або як відновлення супергегемонізму (ідеї неоімперіалізму), або як становлення світового громадянського суспільства. Ключовою темою політичного дискурсу з проблем глобалізації є питання щодо зміни традиційної ролі держави як основної форми політичної організації суспільства і відповідно до тих наслідків, які можна спостерігати сьогодні та очікувати у майбутньому.

Відсутність єдиного розуміння і наукового тлумачення поняття „глобалізація” дає підстави науковцям і політикам по-різному трактувати її сутність та формувати, виходячи з цього, національну і світову політику. У вітчизняному науковому просторі методологія аналізу процесів глобалізації потребує окремого ґрунтовного дослідження її впливу на Україну.